

Z PARKÓW NARODOWYCH

Fiolek przedziwny *Viola mirabilis* i wierzbownica gruczołowata *Epilobium ciliatum*, nowe gatunki we florze Tatrzańskiego Parku Narodowego.

Prowadzone na terenie Tatrzańskiego Parku Narodowego (TPN) badania florystyczne wciąż przynoszą odkrycia nowych, dotychczas z tego terenu nieznanych gatunków roślin naczyniowych. Z jednej strony są to bardzo rzadkie gatunki rodzime, które uchodziły uwagi badaczy, z drugiej zaś są to nowi przybysze synantropijni, z których wiele rozprzestrzeniając się wcześniej czy później dociera również na teren Tatr i z czasem zostaje tam zauważone przez botaników. Niniejsza notatka mówi o dwu nowych dla TPN gatunkach, z których jeden reprezentuje element rodzimy, drugi zaś jest obcym przybyszem synantropijnym.

Fiolek przedziwny *Viola mirabilis*, (ryc. 1) jest gatunkiem niżowym,

Ryc. 1. Fiolek przedziwny *Viola mirabilis* L. (według *Flory polskiej*).
The violet *Viola mirabilis* L. (after *Flora polska*).

typowym dla lasów grądowych. W góry wchodzi jedynie w obręb piętra pogórza, sięgając przeciętnie po 300–550 m n.p.m. (Pawłowski 1925, Grodzińska 1976, Zemanek 1981, Towpasz 1987). Najwyższe stanowisko w polskiej części Karpat notowano w Pieninach na wysokości 1000 m n.p.m. (Zarzycki 1981). Gatunek ten nie tylko że nie był podawany dotychczas z TPN, ale nie był znany z Tatr w ogóle (Pawłowski 1956). Nie jest też notowany z północnego Podtatrza ani z przyległego Wzniesienia Gubałowskiego (Grodzińska, Pancer-Kotejowa 1960). Najbliższe stanowiska znane są ze Skalic Spisko-Nowotarskich (Grodzińska 1976). W TPN został znaleziony w Dolinie Długiej (boczna dolinka w obrębie Doliny Chochołowskiej), na wysokości 1180 m n.p.m. Fiołek przedziwny rośnie tam na skalistym bardzo stromym (75°) zboczu o ekspozycji południowej, około 1–3 metry nad dnem doliny, na podłożu wapiennym. Towarzyszą mu dwa inne rzadkie gatunki: przewiercień długolistny *Bupleurum longifolium* i szczwoligorz pochwiasty *Conioselinum tataricum* a ponadto: salatkik leśny *Mycelis muralis*, perłówka zwisła *Melica nutans*, szczyr trwały *Mercurialis perennis*, zerwa kłosowa *Phyteuma spicatum*, rutewka orlikolistna *Thalictrum aquilegifolium*, rochodnik karpacki *Sedum fabaria*, dzwonek wąskolistny *Campanula polymorpha*, paprotnica krucha *Cystopteris fragilis*, wiechlina gajowa *Poa nemoralis*, czerniec gronkowy *Actaea spicata*, starzec gajowy *Senecio nemorensis*, parzydło leśne *Aruncus silvester*, jastrzębiec leśny *Hieracium murorum*, dzięgiel leśny *Angelica silvestris*, skalnica gronkowa *Saxifraga aizoon*, powojnik alpejski *Clematis alpina*, kozłek trójlistkowy *Valeriana tripteris*, jaskier platanolistny *Ranunculus platanifolius*, bodziszek leśny *Geranium silvaticum*, nawłóć pospolita *Solidago virga-aurea*, przytulia Schultesa *Galium schultesii*, malina właściwa *Rubus idaeus*, porzeczka alpejska *Ribes alpinum*, trzcinnik leśny *Calamagrostis arundinacea*.

Wierzbownica gruczołowa *Epilobium ciliatum* (subsp. *ciliatum*) gatunek znany dotychczas w większości opracowań (Taciak 1959; Szafer, Kulczyński, Pawłowski 1953) pod nazwą *Epilobium adenocaulon* Hausskn. Jest to przybysz z Ameryki Północnej, który na terenie Polski po raz pierwszy stwierdzony został w roku 1917 w Białowieży (Jäger 1986). Na północnym Podtatrzu odnotowano jego występowanie dopiero przed kilku laty (Mirek 1984; Mirek, Piękoś-Mirkowa 1984). W Tatrzańskim Parku Narodowym znaleziono dość liczną jego populację na opuszczonej i zarastającej Filipczańskiej Polanie na wysokości 1100–1120 m n.p.m. Wierzbownica gruczołowa występuje tam dość licznie wokół miejsca po zniszczonym szałasie pasterskim oraz w ziołoroślach nad potokiem w towarzystwie innych gatunków tego samego rodzaju, a mianowicie wierzbownicy okółkowej *E. alpestre*, wierzbownicy mokrzykowej *E. alsinifolium* i wierzbownicy górskiej *E. montanum*. Uwagę zwraca znany już wcześniej z Kotliny

Ryc. 2. Wierzbownica gruczołowata *Epilobium ciliatum* Raf. — okazy znalezione w Tatrzańskim Parku Narodowym. — The willow herb, *Epilobium ciliatum* Raf., the specimens found in the Tatra National Park. Fot. A. Pachoński

Zakopiańskiej (Mirek, Piękoś-Mirkowa 1987) fakt krzyżowania się wierzbownicy gruczołowatej z naszymi rodzimymi gatunkami.

Na Filipczańskiej Polanie stwierdzono występowanie dwu takich mieszańców, a mianowicie: wierzbownicy gruczołowatej z wierzbownicą górską *E. ciliatum* × *montanum* oraz teje z wierzbownicą alpejską *E. ciliatum* × *alpestre*. W Dolinie Filipki, nieco niżej, na wysokości 975 m, tuż przed pierwszym mostkiem idąc od dołu, w wilgotnym cieku obok drogi, stwierdzono drugie miejsce występowania wierzbownicy gruczołowatej w TPN. Na obu wymienionych wyżej stanowiskach gatunek ten robi wrażenie dość dobrze zadomowionego w zbiorowiskach tak na w pół naturalnych jak i prawie naturalnych. Byłby to więc pierwszy przybysz północnoamerykański trwale zadomowiony wśród rodzimej flory tatrzańskiej. Jego obecność i status ukazują, jak realna staje się groźba trwałego „zaśmiecenia” flory Tatr obcymi elementami.

Zbigniew Mirek

PIŚMIENNICTWO

Grodzińska K. 1976 *Rośliny naczyniowe Skalic Nowotarskich i Spiskich (Pieniński Pas Skalkowy)*. *Fragm. Flor. Geobot.* 22 (1—2): 43—127.

Grodzińska K., Pancer-Kotejowa E. 1960 *Flora Wzniesienia Gubałowskiego*. *Monogr. Bot.* 11 (1): 1—196.

Jäger E. J. 1986 *Epilobium ciliatum* Raf. (*E. adenocaulon* Hausskn.) *in Europa*. *Wiss. Z. Univ. Halle* 35 (5): 122—134.

Mirek Z. 1984 *Nowe rośliny synantropijne w Tatrzańskim Parku Narodowym i w jego bezpośrednim sąsiedztwie*. *Parki Narod. i Rezerw. Przyr.* 5 (2): 5—8.

Mirek Z., Piękoś-Mirkowa H. 1984 *Nowe rośliny synantropijne we florze Podtatrza i Tatrzańskiego Parku Narodowego*. *Studia Ośrod. Dokument. Fizjogr.* 12: 313—326.

Mirek Z., Piękoś-Mirkowa H. 1987 *Flora synantropijna Kotliny Zakopiańskiej*. *Stud. Naturae, Ser. A*, 30: 1—182.

Pawłowski B. 1925 *Geobotaniczne stosunki Sądcczynny*. *Prace Monogr. Kom. Fizjogr.* 1: 1—342.

Pawłowski B. 1956 *Flora Tatr. Rośliny naczyniowe*. T. 1, ss. 672, Warszawa, PWN.

Szafer W., Kulczyński S., Pawłowski B. 1953 *Rośliny polskie*: 385—390, Warszawa, PWN.

Tacik T. 1959 *Rodzaj Epilobium* L. W: Szafer W., Pawłowski B. *Flora polska. Rośliny naczyniowe Polski i Ziem Ościennych*. T. 8: 219—253.

Towpasz K. 1987 *Rośliny naczyniowe Pogorza Strzyżowskiego*. Zesz. Nauk. UJ, Prace Bot. 16: 1—157.

Zarzycki K. 1981 *Rośliny naczyniowe Pienin*. Wyd. IB PAN, Warszawa, PWN.

Zemanek B. 1981 *Rośliny naczyniowe Gór Stonnych (Polskie Karpaty Wschodnie)*. Zesz. Nauk. UJ, Prace Bot. 8: 35—124.

Z NASZYCH REZERWATÓW

Dewastacja przyrody rezerwatu florystycznego Ochojec w granicach miasta Katowice

Rezerwat florystyczny Ochojec został utworzony zarządzeniem Ministra Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego z dnia 26 marca 1982 roku (Monitor Polski nr 10, poz. 74 z dnia 7 kwietnia 1982 r.). Jest to rezerwat częściowy, o powierzchni 26,77 ha, położony w granicach miasta Katowice i leśnictwa Ochojec, chroniący kolonię roślin górskich o reliktowym charakterze na Górnym Śląsku (Parusel 1984, 1985, 1986).

Przyroda tej części Katowic została dotkliwie zniszczona na rok przed utworzeniem tu rezerwatu. Wiosną 1981 roku przez środek rezerwatu poprowadzono gazociąg przemysłowy, co pociągnęło za sobą dewastację części lasu (zrąb zupełny, zniszczenie roślinności i gleby ciężkim sprzętem mechanicznym) na pasie o szerokości 12 m i długości 750 m. Prace instalacyjne prowadzono w odległości zaledwie 4 m od stanowisk liczydła górskiego *Streptopus amplexifolius*, rzadkiej rośliny górskiej, dla ochrony której czyniono od 1974 roku starania o utworzenie tego rezerwatu. O szczegółach tego karygodnego incydentu szeroko informowała prasa katowicka w sierpniu i październiku 1981 roku.

Po prawnym zatwierdzeniu ochrony tego obszaru, stwierdza się nadal dewastację przyrody rezerwatu Ochojec. Od chwili jego utworzenia zaobserwowano następujące fakty:

- Zaśmiecanie północnego i zachodniego obrzeża rezerwatu odpadami komunalnymi i przemysłowymi;
- Zasypanie około 0,08 ha torfowiska przejściowego w wydzieleniu 41 d, w którym rosły rzadkie rośliny jak: bobrek trójlistkowy *Menyanthes trifoliata* i tojesć bukietowa *Lysimachia thyrsoflora*. Materiał dowożono z budowy Centralnego Szpitala Górniczego i rozplantowano przy użyciu spychaczy. Czy Okręgowy Zarząd Lasów Państwowych w Katowicach i Nadleśnictwo Katowice wyraziły zgodę na zasypanie części rezerwatu?
- Na odcinku gazociągu przebiegającym przez rezerwat, od chwili jego założenia, występuje corocznie kilka awarii rurociągu, których usu-